

JULIÀ DE JÒDAR. **L'home que va estimar Natàlia Vidal.** Premi Prudenci Bertrana 2003. *Barcelona: Edicions 62 (El Balanci, núm. 479), 253 p., 18 €*

La gent de “taiatru” formada en l’efervescència cultural i artística de la Barcelona dels seixanta configura l’eix vertebrador d’aquesta novel·la. L’home que va quedar enlluernat per la jove promesa del teatre català independent, Natàlia Vidal (Carme, Carmeta, Natasha, Carmina), no va saber estimar la dona que habitava a la pell d’un talent artístic compromès amb l’activisme polític i la renovació cultural; a més d’un joc de miralls, el títol relliga alhora renúncies, gelosies, traïcions i amants imaginaris. El desdoblament d’identitats a la recerca de la memòria irrecuperable, o dels espais familiars perduts, en el cas de Natàlia, o bé de la construcció del jo: «necessitava imperiosament ésser *algú*», diu el diari d’Alexis Robles (Alejandro Higuera) de la

seva ascensió en el món teatral barceloní, marca les coordenades dels espais dislocats. Tots dos «Absents» i «Errants» en itineraris vitals tangencials que neguen l’encontre; més enllà del(s) diàleg(s) impossible(s), però, hi ha una veu que escolta i que ofereix el seu consol, tal com anticipa el poema de Thomas Hardy.

El diari personal d’Alexis Robles, a través d’un recorregut temporal simbòlic –del maig al novembre del 2001, coincidint amb l’esfondrament de les Torres

Bessones a Nova York–, situa el descens als inferns del protagonista, emocionalment obligat a practicar l’eutanàsia a la seva dona. Abocat a l’abisme, l’execució de «l’acte d’amor més pur» ha de transfigurar el botxí en àngel alliberador. La realitat, doncs, nega els somnis juvenils de llibertat i innocència, i també les esperances d’una generació que finalment no va aconseguir solidificar la creació d’una cultura autènticament pròpia,

lliure de servilismes i impostures: l’única alternativa possible al franquisme. Com a recurs ficcional dels fets “realment” viscuts i hàbilment desdoblats en monòleg interior, el diari participa d’un altre desdoblament: el de la relectura en l’escriptura d’una transformació històrica, política i cultural. Els retalls del passat, doncs, s’encaixen

en la immediata d’un present en dissolució a través de l’anàlisi crítica amb què els processos interns del personatge culminen el veritable «ésser algú»; tot plegat, un violent (re)coneixement del fracàs personal i col·lectiu, perquè aquella agitada comunió inicial entre recerca artística i compromís polític, creació i tradició, ha esdevingut un aiguabarreig d’horitzó incert, diluït per la burocràcia i la dependència institucional.

La ficció es desplega sobre un paisatge real perfectament identificable en el

temps i l'espai: de les inquietuds teatrals que quallaven a la perifèria de la Barcelona dels seixanta, a la plasticitat de la botiga de cruji-coques del Maremàgnum postolímpic; de la irrupció d'un jove Benet i Jornet i les dificultats del públic per adaptar-se als nous canvis estètics, a les polèmiques estrenes d'*Un ballo in maschera* al Liceu, o el *Hamlet* versió Bieito. En un altre pla, lligat a la pregona escissió vital de Natàlia, Cotlliure i el castell de Montjuïc assenyalen la persecució dels republicans. Aquest rerefons, un pou de dades que s'aproxima a la crònica d'una època amb referents de tot tipus, no funciona com una mera enumeració sinó que emergeix dels fils de la memòria íntima de les veus: la Nova Cançó, el Tiffany's, l'execució de Puig Antich, Brecht, Akutagawa, el coronel Kurtz, i un llarguíssim etcètera que atorga un vernís enciclopèdic a la narració.

Julia de Jòdar passeja el joc verbal amb una agilitat sorprenent. Instal·lat en una destra hibridació estilitzada de registres i en la retòrica de la precisió, l'examen atent i minucios de l'escenari humà proporciona una acumulació de sentit que pot desbordar el lector distret. El repte de la lectura no mastegada i el plaer de la narrabilitat s'evidencien a través de les diverses modalitats que s'hi combinen en la textura polimòrfica derivada del trenat de veus narratives: la violència

interior del diari d'Alexis, desconcertant, violentament honesta; el lirisme que acompanya la disgregació de Natàlia en el retrobament ultraterrenal de la infantesa; l'ajustament entre riure mofeta i tragèdia que vehiculen els procediments irònics en el discurs de l'ombra de Titus Pelagay, o bé, la frescor dels mecanismes conversacionals en els diàlegs monologats d'altres personatges, com el de Catul Pigem. La coherència estilística al servei de la polifonia no opera únicament amb la invisibilització del narrador i el contrast entre els universos autònoms que graviten al voltant dels fets: la permeabilitat de la novel·la en acostar-se a altres gèneres és una altra de les vies. Així, el to assagístic també hi troba el seu lloc; sobre això cal notar la diversitat de reflexions a l'entorn de l'obra d'Ibsen *Quan ens despertarem entre els morts*, que posa sobre la taula la polaritat vida-art. Compromís literari, doncs, però també compromís amb la revisió agosaradament crítica d'un procés cultural i històric que precipita l'agullonada metòdica sobre la confluència complexa de problemàtiques: la immigració, la sida, els canvis en la fesomia de la ciutat, la llengua, o l'oblit del públic català dels seus escriptors.

Eni Pradas Caulín

Universitat Autònoma de Barcelona